

Iga Bańkowska*

Janina Kosman**

Pięć lat obecności Archiwum Państwowego w Szczecinie na portalu społecznościowym Facebook***

W listopadzie 2012 r. założony został profil Archiwum Państwowe-
go w Szczecinie na portalu społecznościowym Facebook. Z inicjatywą tą
wystąpili pracownicy archiwum Alicja Kościelna i Radosław Pawlik. Do
grupy inicjatywnej dołączyły się, prowadzące profil po dzień dzisiejszy,
Iga Bańkowska i Janina Kosman. Nasze pojawienie się na Facebooku po-
czątkowo zostało zarejestrowane przez niewielką, ale znamienitą grupę
odbiorców.

Il. 1. Pierwszy post zamieszczony 2 listopada 2012 r. na profilu AP w Szczecinie na portalu społecznościowym Facebook.

* Iga Bańkowska – kustosz w Archiwum Państwowym w Szczecinie, pracownik Oddziału IV – Informacji naukowej, zabezpieczania i upowszechniania wiedzy o zasobie.

** Dr Janina Kosman – st. kustosz w Archiwum Państwowym w Szczecinie, pracownik Oddziału IV – Informacji naukowej, zabezpieczania i upowszechniania wiedzy o zasobie.

*** Artykuł na podstawie wystąpienia wygłoszonego przez I. Bańkowską i J. Kosman na zebraniu naukowym w Archiwum Państwowym w Szczecinie 11 października 2016 r.

Nadmienić należy, iż wiele z tych osób, które „polubiły” pierwszy post, towarzyszy nam do dziś, za co dziękujemy.

Zakładając konto na Facebooku wzorowaliśmy się na innych instytucjach, które już wcześniej dostrzegły potencjał tkwiący w mediach społecznościowych. W artykule Aleksandra Korolewicz pt. *Archiwum Narodowe w Krakowie na portalu społecznościowym*¹ czytamy: [...] *Po co Archiwum konto na Facebooku? Jak to się ma do zadań archiwów państwowych? Na te pytania od strony formalnej odpowiada przede wszystkim art. 28 Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2011 r. Nr 123, poz. 698, z późn. zm.)*², które wśród zakresu działania archiwów państwowych podaje w punkcie 7: *popularyzacja wiedzy o materiałach archiwalnych i archiwach oraz prowadzenie działalności informacyjnej*.

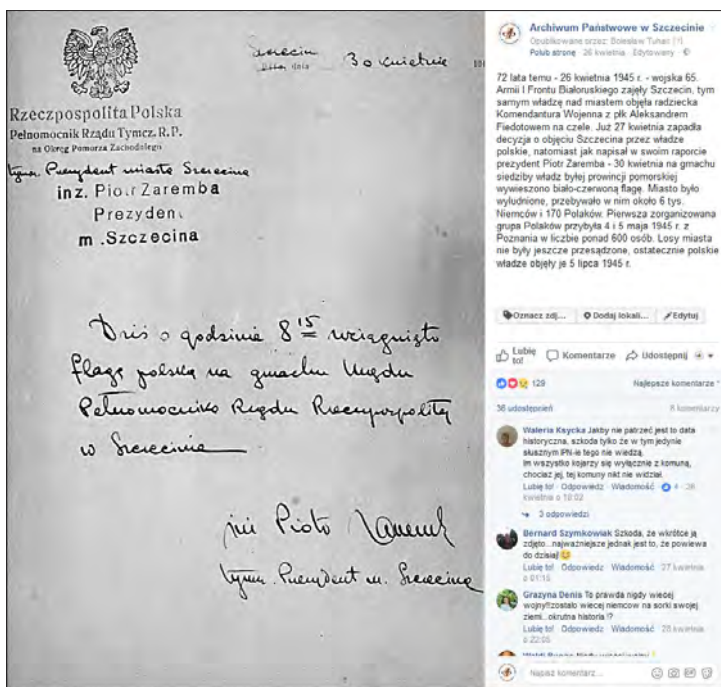
Zgodnie z cytowaną wyżej ustawą przyświecał nam cel promowania naszej instytucji, a także upowszechniania wiedzy o dziejach Szczecina i regionu zachodniopomorskiego. Jednak głównym założeniem była popularyzacja wiedzy o pomorskich źródłach archiwalnych. Można to potraktować jako misję. Wielu odbiorców nie miałoby szansy dotarcia do materiałów, które prezentujemy na naszym profilu. Praca ze źródłami historycznymi bywa żmudna, czasochłonna, nierzadko skomplikowana, toteż wymaga od użytkownika odpowiedniego przygotowania. Zamieszczone na Facebooku skany materiałów archiwalnych pozwalają na bezpośrednie obcowanie z ich treścią. W ten sposób, w lżejszej, mniej oficjalnej, czasem nawet nieco żartobliwej formie, docieramy do wciąż powiększającego się grona odbiorców. I tym różni się facebookowy profil od strony internetowej instytucji, na której pojawiają się oficjalne komunikaty. Dodać trzeba, iż naprzeciw potrzebom lokalnej społeczności wyszedł też oddział zamiejscowy Archiwum Państwowego w Szczecinie z siedzibą w Międzyzdrojach, zakładając w czerwcu 2017 r. własny profil.

Administrując archiwalnym profilem na Facebooku zauważamy pewne prawidłowości i na tej podstawie wypracowujemy skuteczne sposoby pracy z tym użytecznym narzędziem, jakim jest portal społecznościowy. Prezentujemy archiwalia z zasobu szczecińskiego archiwum, czyli dokumenty, mapy, pieczęci oraz stare druki, dokumenty życia społecznego i inne, chociaż przeważają jednak materiały ikonograficzne. Nasz pro-

¹ Zob. A. Korolewicz, *Archiwum Narodowe w Krakowie na portalu społecznościowym*, „Kra-kowski Rocznik Archiwalny”, 2013, t. XIX, s. 172–173.

² Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 2016 poz. 1506).

fil na Facebooku pełni także rolę swego rodzaju tablicy ogłoszeń, dzięki której dzielimy się informacjami o tym, co dzieje się w archiwum, powiadamy o wystawach, sesjach naukowych, udostępniamy linki do telewizyjnych i radiowych audycji z wypowiedziami naszych koleżanek i kolegów. Staramy się podkreślać i upamiętniać święta państwowe oraz ważne rocznice.

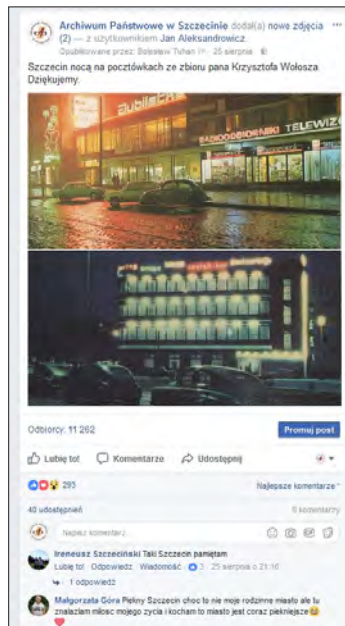
Il. 2. Post upamiętniający historyczną dla Szczecina datę 26 kwietnia 1945 r. zamieszczony na profilu AP w Szczecinie na portalu społecznościowym Facebook.

Treści prezentowane na naszym facebookowym profilu są pewnego rodzaju kompromisem pomiędzy naszymi założeniami a oczekiwaniami osób go śledzących. Pamiętając o naszym głównym celu – popularyzacji archiwaliów – musimy mieć na uwadze to dla kogo podjęliśmy trud przygotowania postów i podania ich w atrakcyjnej formie. Przede wszystkim prezentujemy materiały z naszego zasobu, chcemy bowiem promować pomorskie źródła archiwalne oraz naszą instytucję. Zdarza się, że nasi użytkownicy śledząc zamieszczone posty dzielą się z nami materiałami ze swoich domowych archiwów. Jednym z nich jest pan Krzysztof Wołosz dysponujący bogatym i ciekawym zbiorem materiałów z lat 70. i 80. XX w.

Il. 3. Post zapowiadający Międzynarodowy Dzień Archiwów 2016 zamieszczony na profilu AP w Szczecinie na portalu społecznościowym Facebook.

Dzięki jego uprzejmości zamieściliśmy już wiele cieszących się ogromną popularnością skanów fotografii i druków ulotnych z tego okresu.

Il. 4. Przykład jednego z najbardziej popularnych postów przedstawiającego Szczecin na pocztówkach ze zbioru Krzysztofa Wołosza.

Jako odskocznię od zdjęć historycznych, prezentujemy także fotografie współczesne wykonane przez zaprzyjaźnionych z nami fotografów, wśród których wymienić należy przede wszystkim Grzegorza Czarnieckiego, Ewę Januskiewicz, Annę Ciciak oraz naszych kolegów Marka Lupę i Dariusza Witulskiego. Współczesne zdjęcia mają jeszcze jeden walor. Zmieniają się czasy, okoliczności, uwarunkowania, przemijają ludzie, miejsca pozostają, choć zmienia się ich oblicze. Głębię tych zmian można doskonale zaobserwować przy zestawieniu dawnych ujęć ze współczesnymi.

Il. 5. Post z fotografią autorstwa Marka Lupy zamieszczony na profilu AP w Szczecinie na portalu społecznościowym Facebook.

Il. 6. Post z fotografią autorstwa Dariusza Witulskiego zamieszczony na profilu AP w Szczecinie na portalu społecznościowym Facebook.

Pisząc o materiałach ikonograficznych trzeba powiedzieć, że stanowią one niewielki procent ponad 12-kilometrowego zasobu AP w Szczecinie, którego podstawę stanowią, w dużym uproszczeniu, aktowe materiały archiwalne wytworzone przez urzędy administracji państwowej i samorządowej oraz podległe im jednostki. Liczba archiwaliów audiowizualnych jest ograniczona, a tych które możemy prezentować publicznie jest jeszcze mniej ze względu na prawa autorskie. Dlatego też niektóre zdjęcia pojawiają się ponownie, w nowych odsłonach czy zestawieniach. Jest to istotne dlatego, że wciąż przybywa osób śledzących profil, a przy tak dużej liczbie postów dotarcie do wszystkich poprzednich jest trudne. Ze względu na urodę tych ujęć lub ich wartość merytoryczną warto do nich powracać, co też czynimy.

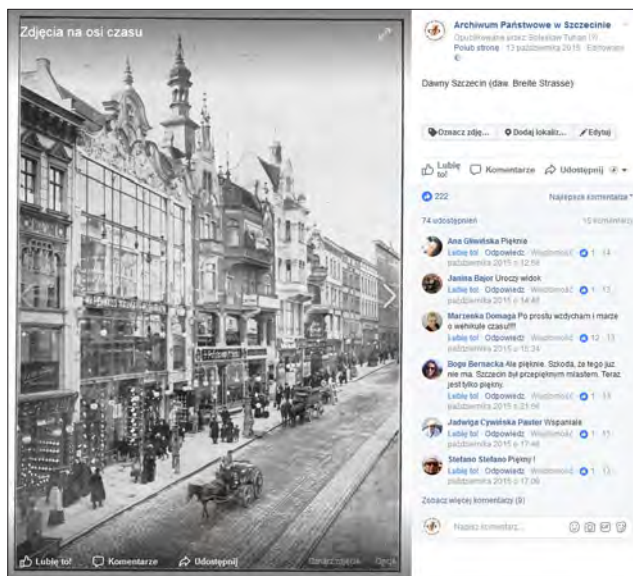
Il. 7–8. Posty z fotografiami Szczecina z pierwszych lat powojennych zamieszczone na profilu AP w Szczecinie na portalu społecznościowym Facebook.

Il. 9–11. Screeny najpopularniejszych tematów postów zamieszczone na profilu AP w Szczecinie na portalu społecznościowym Facebook.

Prowadzenie profilu na Facebooku to swoista ekwilibrystyka. Trzymając się terminologii cyrkowej, jest to nieustanna żonglerka pomiędzy założeniami, oczekiwaniami a potrzebami. Często stajemy w obliczu różnych uwag, przykładowo iż nasze opisy są zbyt ogólne lub zbyt szczegółowe. Często jest tak, że zdjęcia, którymi dysponujemy są opisane błędnie, nie mają opisu lub są niedatowane. Niektórzy domagają się opisu lub datacji, mimo iż nie można tego podać, by nie wprowadzać nikogo w błąd. Przy zamieszczonych aktowych materiałach archiwalnych często się zdarza, że rejest dokumentu odbiorcom nie wystarcza, oczekują tłumaczenia. Przygotowując posty staramy się, aby opisy były jak najbardziej ogólne i nie budzące kontrowersji. Samo wyszukanie i przygotowanie do zamieszczenia na Facebooku materiałów nie jest tak czasochłonne jak opracowanie opisu. Spotkamy się też z zarzutami, że zamieszczamy za mało lub za dużo postów, że zbyt dużą częstotliwością lub za rzadko. To co zamieszczamy, jest zazwyczaj wynikiem przemyśleń, ale bywa że również coś nas zainspiruje lub ktoś znajdzie jakieś ciekawe materiały warte rozpowszechnienia. Pod potocznym stwierdzeniem o „wrzuceniu na Facebooka” kryje się nietatwa i czasochłonna praca, najeżona licznymi trudnościami.

Są też pozytywne strony. Jednym z dość niespodziewanych „efektów ubocznych” jest to, iż w wielu przypadkach internauci pomagają zidentyfikować fotografie, miejsca, ludzi, uzupełnić naszą wiedzę, rozszerzyć ją. Jest to główny walor mediów społecznościowych, możliwość dotarcia do wielu osób i komunikowania się z nimi w prosty sposób i otrzymywania konstruktywnej informacji zwrotnej.

Il. 12. Przykładowy post przedstawiający przedwojenny Szczecin z publikacji „Bezirksverein Altstadt Stettin 1914”.

Czasami archiwalny profil na Facebooku pełni rolę platformy pierwszego kontaktu dla użytkowników, gdyż poprzez to medium nawiązują oni kontakt z instytucją, uzyskując wstępną informację dotyczącą spraw z jakimi się do nas zwracają.

Warto przy tej okazji przytoczyć dane dotyczące profili innych archiwów państwowych. Wśród najbardziej aktywnych trzeba wymienić: Narodowe Archiwum Cyfrowe, Archiwum Narodowe w Krakowie, Archiwum Państwowe w Gdańsku oraz nasz profil szczeciński. Poniżej prezentujemy informacje dotyczące liczby „polubień” poszczególnych profili³.

³ Dane z profili archiwów państwowych na portalu Facebook według stanu na październik 2016 r. i w analogicznym okresie 2017 r.

Tab. 1.

Profil archiwum państwowego	Liczba „polubień” profili archiwów państwowych stan na październik 2016	Liczba „polubień” profili archiwów państwowych stan na październik 2017
Narodowe Archiwum Cyfrowe	74 926	78 888
Archiwum Narodowe w Krakowie	9200	10 009
Archiwum Państwowe w Szczecinie	6967	7798
Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie	5847	6155
Archiwum Państwowe w Łodzi	4121	4437
Archiwum Państwowe w Poznaniu	3373	3714
Archiwum Państwowe w Gdańsku	2980	3089
Archiwum Państwowe w Warszawie	3142	3665
Archiwum Państwowe w Lublinie	1912	2121
Archiwum Akt Nowych w Warszawie	1905	2763
Archiwum Państwowe w Koszalinie	1627	1953
Archiwum Państwowe w Kielcach	1571	1830
Archiwum Państwowe w Opolu	1061	1209
Archiwum Państwowe w Gorzowie Wielkopolskim	692	1321
Archiwum Państwowe w Zielonej Górze	688	1286
Archiwum Państwowe we Wrocławiu	678	804
Archiwum Państwowe w Białymstoku	502	570
Archiwum Państwowe w Radomiu	419	503

Archiwum Państwowe w Elblągu	395	411
Archiwum Państwowe w Płocku	337	412
Archiwum Państwowe w Toruniu	194	391
Archiwum Państwowe w Częstochowie	154	220
Archiwum Państwowe w Kaliszu	97	241
Archiwum Państwowe w Przemyśle	9	156

Odnotować też trzeba, iż nie wszystkie archiwa państwowe zdecydowały się na tę formę popularyzacji zbiorów i kontaktu z użytkownikiem.

Metodyka prowadzenia profili jest uzależniona w dużej mierze od specyfiki poszczególnych archiwów i ich otoczenia społecznego. Przewodzącą pozycję zajmuje profil Narodowego Archiwum Cyfrowego, co wynika z charakteru przechowywanych tam materiałów. Powstały na bazie Archiwum Dokumentacji Mechanicznej – NAC – posiada w swoim zasobie jedynie materiały audiowizualne. Jak już podkreślano zyskują one zawsze największe zainteresowanie.

Popularność profili zależy nie tylko od stopnia atrakcyjności materiałów, ale też częstotliwości ich zamieszczania. Niektóre archiwa systematycznie umieszczają nowe posty, inne tylko okazjonalnie (nawet z kilkumiesięczną przerwą). Warto podkreślić, iż niektóre instytucje skupiają się przede wszystkim na wyszukiwaniu i udostępnianiu na swoim profilu materiałów zamieszczonych przez innych użytkowników. Jednakże podstawą znaczącej części stron archiwów państwowych są materiały pochodzące z własnych zasobów. Niektóre z archiwów znaczący nacisk kładą nie tyle na promowanie zasobu archiwalnego, co własnej działalności, traktując profile na portalach społecznościowych jako tablicę ogłoszeń. Są też placówki, które współpracę i kontakty z innymi instytucjami przenoszą także na Facebooka, informując użytkowników o wydarzeniach naukowych i kulturalnych odbywających się w danym mieście i regionie.

Podsumowując sądzimy, iż dzięki naszemu profilowi na Facebooku użytkownicy mogą zapoznać się z archiwaliami, do których dotarcie wymaga podjęcia pewnego wysiłku, a które opuszczają magazyn archiwal-

ny jedynie by być udostępnione w naszej pracowni naukowej, bądź na zewnątrz wyłącznie na czasowe wystawy organizowane co kilka lat. Żywi-
my nadzieję, iż nasze posty są źródłem inspiracji i być może odkryć, że
staną się pretekstem do zgłębienia jakiegoś tematu lub do spojrzenia na
pewne historyczne zagadnienia, zjawiska, postaci lub miejsca z innej, no-
wej perspektywy.